

УДК 37.011.31

Andrzej Kryński, Ks. Prof. nzm. dr hab. rektor Akademii w Częstochowie, Polska
akademik Akademii nauk wyższej edukacji Ukrainy

“PAIDAGOGOS” – “TEN, KTÓRY PROWADZI”. KONCEPCJA PEDAGOGA NA WSPÓCZESNE CZASY

Андрей Криньські, ксьондз, професор, доктор габітольований,
ректор Академії Полонійної у Ченстохові, Польща
академік Академії наук вищої освіти України

ПЕДАГОГ – “ТОЙ, ХТО НЕСЕ”. КОНЦЕПЦІЯ ВЧИТЕЛЯ ДО СУЧАСНОСТІ

Andrzej Kryński, PhD. Msgr. Prof., Rector of Academy Poloniyna Chenstokhov, Poland
Academician of Academy of Higher Education of Ukraine

TEACHER – “ONE WHO CARRIES”. THE CONCEPT OF THE TEACHER TO THE PRESENT

Kontynuacja artykułu opublikowanego w №1 (108) 2014 roku. Wobec wychowanków, którzy potrzebują specjalistycznej pomocy terapeutycznej, pedagog ma do spełnienia ważną rolę. Pierwszym zadaniem jest motywowanie dziecka i rodziców do podjęcia trudu terapii oraz do szukania takich osób i instytucji, które są w stanie udzielić optymalnej pomocy. Drugim zadaniem jest wskazywanie ewentualnych ograniczeń danego typu terapii. Wtedy bowiem można udzielić młodemu człowiekowi koniecznych form wsparcia, których nie otrzyma on w czasie samej terapii. W załączeniu przedstawiono przykład ćwiczenia, ukierunkowanego na działalność terapeutyczną. Doskonali ono pamięć, komunikację niewerbalną, wyzwala wyobraźnię. Jego istota wyraża się w obrazowaniu gestami – ruchem usłyszaną historii¹ – *załącznik nr 1*.

Jak podkreśla Marek Dziewiecki, największą słabością dominujących obecnie form terapii jest skupianie się na psychice pacjenta, a nie na jego sytuacji egzystencjalnej. Powołuje się on na pogląd Freuda, wskazujący, że w ludzkiej psychice nie ma

nic przypadkowego, zaś ewentualne bolesne stany emocjonalne, depresje, czy uzależnienia – to swego rodzaju “lustro”, które oddaje prawdę o osobistej, rodzinnej i społecznej sytuacji wychowanka².

Dla potrzeb terapii, szczególnie dzieci młodszych (3 – 9 lat) stworzona została bajka terapeutyczna, jako technika wzbogacania osobowości dziecka. Jest to najczęściej krótkie opowiadanie z morałem, w którym świat widziany jest z dziecięcej perspektywy. Głównym zadaniem bajki jest przewycięzanie lęku u dzieci. Istotą bajki terapeutycznej jest wskazanie na bohatera, znajdującego się w trudnej sytuacji, przeżywającego stany lękowe. W ten sposób dziecko ma możliwość przebycia wraz z bohaterem drogi wyjścia z lęku.

W Polsce jedną z bardziej znanych autorek bajek terapeutycznych jest psycholog Maria Molicka. Popularność tej formy terapeutycznego oddziaływania obrazuje także szereg publikacji³ oraz portali internetowych poświęconych bajkom⁴. Zachęca się również rodziców i opiekunów do samodzielnego tworzenia autorskich bajek terapeutycznych. Mają one tę przewagę nad innymi bajkami, że zawierają elementy przynależne tylko

¹ A. Siedlaczek-Szwed, A. Jałowiecka – Frania, Polisensoryczne oddziaływanie logopedy..., S. 108 – 110.

² M. Dziewiecki. Nowoczesna profilaktyka uzależnień, Kielce 2000.

³ Relaksacja metoda; Schultza, http://www.ymaawarszawa.4me.pl/index.php?site=seminarium_12 (aktualizacja na dzień 28.02.2012)

⁴ B. Bettelheim, Cudowne i pozytywne. O znaczeniach i wartościach baśni, I. Borecka, Z motylem w tle. O baśni w biblioterapii i terapii pedagogicznej, Wałbrzych 2004; D. Brett, Bajki, które leczą, Gdańsk 2005; A. Izdebska, Siła oddziaływania bajki, “Edukacja i dialog”, nr 7/160/2004; E. Małkiewicz, Bajki relaksacyjno – terapeutyczne w pracy z dziećmi z problemami emocjonalnymi, w. Wspomaganie rozwoju: psychostymulacja i psychokrekcja, red. B. Kaja, Bydgoszcz 1997; M. Molicka, Bajki terapeutyczne, Poznań 1999; M. Molicka, Bajki terapeutyczne dla dzieci, Poznań 2001; M. Molicka, Bajkoterapia – o lękach dzieci i nowej metodzie terapii, Poznań 2002; I. Osłuchowska, Wykorzystanie bajek i baśni w psychoterapii dzieci i młodzieży, w. H. Skrobiszewska, Baśń i dziecko, Warszawa 1978; Warszawa 1985; K. Perzanowska, Bajki-pomagajki, “Przyjaciel” 1(14)/2009;

Tab. 2.

Oprac. na podstawie: Bajki - zasypianki, <http://bajki-zasypianki.pl/>; Bajki terapeutyczne, <http://www.psychologia.net.pl/>; Czytanki - przytulanki, <http://czytanki-przytulanki.blogspot.com/>

	Bajka relaksacyjna	Bajka Psychoedukacyjna	Bajka psychoterapeutyczna
Cel	Wyciszenie, odprężenie, uspokojenie dziecka dzięki strukturom: - wzrokowej, np. polemaków, szczyty gór - słuchowej, np. śpiew ptaków, szum wody - czuciowej, np. krople deszczu na twarzy, podmuch wiatru	Poszerzenie repertuaru zachowań dziecka, poprzez bohatera, który ma podobny problem. Kontakt ze światem bajki uczy dziecko, jak pokonać sytuację problemową. Dziecko ma możliwość poszerzenia samoświadomości, co sprzyja uczeniu się zachowań w sytuacjach trudnych.	Obniżenie lęku, dowartościanie, budowanie pozytywnych emocji, przekazywanie wiedzy o sytuacji lękowej i wskazanie sposobów radzenia sobie z nią.
Świat przedstawiony/ bohaterowie/ wydarzenia	Miejsce akcji powinno być dziecku dobrze znane, przyjazne, bezpieczne, spokojne. Bohater obserwuje i doświadcza wszystkimi zmysłami miejsca, w którym się znajduje. Wydarzenia mają działanie oczyszczające, uwalniające od negatywnych emocji.	Bajka opowiada o emocjach, o rozpoznawaniu ich i nazywaniu. Bohaterami bajek są ludzie, zwierzęta lub rzeczy o ludzkich cechach.	Fabula jest najczęściej rozbudowana, zakorzeniona w sytuacji dziecka. Konstrukcja bajki opiera się na metaforze sytuacji, w której znajduje się dziecko. Bohater to <i>alter ego</i> dziecka. Posiada problemy podobne do dziecięcych i rozwiązuje je za
	Bajka relaksacyjna	Bajka Psychoedukacyjna	Bajka psychoterapeutyczna
	Przekaz opiera się na wizualizacji, silnie odwołuje się do wyobraźni dziecka.		pomocą takich samych środków, jakie dostępne są w świecie ludzkim.

konkretnemu dziecku. Tworzone są bowiem na fundamencie wspólnych – a więc najcenniejszych doświadczeń.

Do niniejszego opracowania załączone zostają przykładowe teksty bajek, przygotowanych przez studentów w ramach przedmiotu: *Wprowadzenie do pedagogiki* oraz *Pedagogika ogólna – załącznik nr 2; załącznik nr 3; załącznik nr 4.*

7. Pedagog-przewodnik.

Pedagog-przewodnik towarzyszy młodemu człowiekowi w poszukiwaniu wartości. Tym samym zapewnia poczucie bezpieczeństwa, mobilizuje do wysiłku, dodaje energii do działania.

Pedagog winien wskazywać racje, a nie je narzucać. Winien uczyć zdobywania wiedzy o świecie, a nie tylko uczenia się.

Pedagog-przewodnik nie może obawiać się samokrytyki.

<p>Wskazania</p>	<p>Osoba przedstawiająca bajkę sama winna być odprężona i zrelaksowana. Tekst należy przedstawić spokojnym i ciepłym głosem. Bajka relaksacyjna ma wizualizować 3 główne elementy relaksu wg Schulza: - uzasadnienie potrzeby odpoczynku, znalezienie odpowiedniego miejsca i wyciszenie - relaks właściwy - redukcja napięcia mięśniowego - rozluźnienie mięśni, uczucie ciężaru, bezwładu, często ciepła, regulacja oddechu (naturalna) - usuwanie zmęczenia i napięcia - orzeźwienie, powrót do aktywności. Bajki relaksacyjne służą relaksacji, i odpoczynkowi np.: po pełnym emocji dniu, po trudnym dla dziecka wydarzeniu, które było dla niego stresujące, np.: wizycie u dentysty, szczerpieniu.</p>	<p>Bajka nie powinna mieć morału, nie powinna pouczać – jej celem jest jedynie przedstawienie różnorodności sytuacji i związanych z tym – często trudnych emocji – możliwości ewentualnych rozwiązań, jednak bez konkretnego wskazywania, co jest właściwe. Wskazane jest wprowadzenie do fabuły bajki elementów humoru. Bajka powinna do brze się kończyć. Unikać należy magicznych rozwiązań.</p>	<p>Ważne staje się zapoznanie ze słownictwem dotyczącym emocji oraz wizualizacja treści. Istotne jest przedstawianie wzorów skutecznego działania, innego myślenia o sytuacji trudnej, innego odczuwania. Bajka ma prezentować wzory pozytywnego myślenia, nastawionego na działanie.</p>
------------------	---	---	---

W myśl słów Alberta Schweizera bowiem – *tylko ten, kto ma odwagę sądzić samego siebie staje się lepszy.*

Jacek Nawrot w jednym z opowiadań proponuje zestawienie “pseudowychowawczych regulek”, służących komunikacji dorosłych z dziećmi. Obrazują one brak szacunku – brak autentyzmu w relacjach wychowawczych:

Dzieci i ryby głosu nie mają.

Cicho bądź, teraz starsi rozmawiają.

Proszę nie dyskutować. Tatuś powiedział, to wystarczy.

Ty zawsze musisz mieć na wszystko odpowiedź. Nie wtrącaj się do rozmowy.

Co wolno wojewodzie, to nie gospodarzowi na zagrodzie.

Nie wolno odpowiadać starszym.

Siedź cicho, nikt ciebie nie pyta.

Ty milcz, jak do mnie mówisz.

Autor przywołuje w tym miejscu pogląd Janusza Korczaka, że *własnym przykładem uczymy lekceważenia tego, co słabsze.* Głos dziecka budzi sprzeciw najczęściej wtedy, gdy zaczyna ono myśleć samodzielnie, niezależnie. Dziecko natomiast utrwała

precyzyjnie i systematycznie informacje, *stanowiące materiał do opracowania w wieku późniejszym. Informacje o tym, jakich argumentów używają dorośli, jak traktują ludzi, nad którymi mają przewagę.*

Nawrot przestrzega także, że wszystkie tego typu informacje, stanowiące w danej chwili istotę relacji wychowawczych dorosłego i dziecka *wyłonią się z pamięci i spełnią swoją niechlubną rolę w wieku buntu, w wieku samodzielnej przebudowy autorytetów.* Podkreśla też, że *im mniejsze prawo głosu ma młodsze dziecko, tym bardziej zaboli nas w przyszłości głos dziecka starszego*⁵.

8. Pedagog-formator.

Etyczne aspekty kształtowania się wychowawcy postrzegane są jako proces, jako pewien cykl działań. Wydzielić można cztery płaszczyzny kształtowania się pedagoga-formatora w obszarze:

- obserwacji i doświadczeń refleksji;
- prezentowania oraz przekazu wartości i umiejętności kształtowania wartości oraz postaw wychowawczych i etycznych;
- praca pedagogiczna, w szczególności praca wychowawcy podlega ocenie i weryfikacji;
- z punktu widzenia prawa z punktu widzenia pedagogiki;
- z punktu widzenia etyki /właściwie rozumianej postawy etycznej, motywacji pracy, prezentowanych wartości.

Podstawowym warunkiem przekazu wartości jest jedność postawy, zachowań i czynów wychowawcy z tym, co głosi w swym pedagogicznym przesłaniu.

Priorytetem pedagoga XXI wieku winno być stałe dostosowanie i weryfikowanie metod oraz technik, w celu osiągnięcia maksymalnej efektywności w nauczaniu i wychowaniu.

Kreatywność to sposób na uczynienie pedagoga-nauczyciela “artystą sztuki pedagogicznej” – to szansa na eliminowanie “pedagogów-powielaczy”.

W opowiadaniu poświęconym autentyczności pedagogicznych relacji wychowawcy i wychowanka autor podejmuje problem dialogu w zakresie tzw. trudnych tematów:

Z czego robi się słońce ? Bo tak pięknie świeci, i grzeje tak przyjemnie. I tak smutno, kiedy go nie ma.

Co to są inwestycje ?

A jakie to są nerwy ? Bo dziadzio ma okropnie, a mama to wcale nie ma nerwów do mnie.

A jak jest burza, to kto tak okropnie “halasowa” ? A co to są alimenty ?

*Czy widziałas “śmiercią” ? Kto widział “śmiercią” ?*⁶

Autor analizując powyższe pytania wskazuje, że sposób myślenia dorosłych daleko odszedł od pierwszych dzieciennych poszukiwań, pierwszych prób rozumienia i porządkowania świata.

W przypadku dziecka, wiele zależy od sposobu wyjaśniania. Mądrzy rodzice, wychowawcy nie dają się uprzedzić fałszywym informatorom, przedkładając dziecku pierwsze prawdziwe, poparte własnym świadectwem wyjaśnienie. Zdarza się, że wyjaśnienia dorosłych są jakby “na wyrost”, gdyż nie potrafią oni uprościć swej odpowiedzi tak, by była stosowna do wieku i poziomu dziecka. Dziecko wówczas samo przeprowadza selekcję wiadomości. Im później dziecko dowiaduje się o rzeczach smutnych, złych, im więcej biedy ludzkiej objawia mu się bez żadnego przygotowania jako ponure niespodzianki, im bardziej ma utrwalone idealne wizje świata – tym ciężiej przeżywa spotkanie z rzeczywistością, tym większe jest prawdopodobieństwo powstawania trwałych urazów. Jeśli – jak podkreśla Jacek Nawrot – takie wiadomości docierają do dziecka wcześniej i są “rozłożone na raty” – przyjmuje je ono spokojnie i z zaufaniem.

9. Pedagog-mistrz.

Pojęcie *pedagoga – mistrza* można definiować na wiele sposobów. Podstawowa interpretacja wskazuje, że *mistrzem* jest każdy, kto przekazuje wiedzę, kształci, wychowuje – nade wszystko zaś stanowi wzór dla młodych pokoleń.

Pedagog – mistrz to także ten, kto szanuje indywidualność dziecka, kształtuje jego osobowość nawet w sposób niezamierzony – to ten, kto wychowuje przez obecność, przez bezpośredni kontakt.

Pedagog – mistrz to człowiek zakorzeniony w zawodzie oraz w środowisku społecznym, przynależnym rzeczywistości wychowawczej. To wzór, swoisty punkt odniesienia, chętnie dzielący się doświadczeniem, tak zawodowym, jak i życiowym.

Istotą *pedagoga – mistrza* jest odpowiedzialność, czyli *konieczność, obowiązek moralny lub prawny odpowiadania za swoje czyny i ponoszenia za nie konsekwencji*.⁷

J. Zimy powołuje się na tezę Jacka Górnikiewicza, który wydziela kategorie *wszechstronnego pedagoga*:

- *pomysłowy prezenter – ukierunkowany na wiedzę teoretyczną, przekazywaną w sposób atrakcyjny i efektywny;*

- *kreatorski klimator – ukierunkowany na wiedzę praktyczną;*

⁵ J. Nawrot, Dzieci i ryby mają głos, w. No coś Ty Tata ..., S. 113 – 118.

⁶ J. Nawrot, Kto widział śmiercią, w. No coś Ty Tata..., S. 58 – 63.

⁷ A. M. Muzyk jako pedagog: odpowiedzialność pedagoga – muzyka, Warszawa 1998, S. 72.

- *innovator* – ukierunkowany na elastyczność w odbiorze rzeczywistości wychowawczej;
- *refleksyjny praktyk* – ukierunkowany na inspirowanie młodych pokoleń.

Problemem współczesnej pedagogiki, zobrazowanej w wychowaniu rodzinnym, czy instytucjonalnym (szkolnym) staje się brak perspektywy nadziei – “brak mistrza” – rodzica, nauczyciela, wychowawcy i jego “autorytetu wyzwającego”, determinującego do formacji ducha i intelektu.

Powyższą sytuację obrazuje refleksja – wychowawcze zestawienie “zysków” i “strat”: *Masz wszystko, czego ci potrzeba. Dobrą opiekę, staranne wychowanie. Chcesz rower – kupię ci rower (...). I wcale cię to nie cieszy... Nie dałem ci możliwości zdobycia czegokolwiek samodzielnie. Nie zostawiłem ci miejsca na nie spełnione pragnienia, na tęsknotę, nawet nadzieję. Jeżeli wszystko jest pewne, stałe i wiadome – to przecież o nadziei nie może być mowy ... Nie pozwalam ci wybierać, rozstrzygać, być odpowiedzialnym.*

*Więc tych rzeczy, w których nie brałeś udziału, które działały się bez ciebie było tak wiele ...*⁸

10. Pedagog-autorytet.

Termin *autorytet*, wywodzący się z łacińskiego słowa *autoritas* posiada wiele konotacji. Oznacza może: poręczenie, uwierzytelnienie; wiarygodność, ważność; prawo własności, posiadania; pełnomocnictwo; dokument. Wskazywać może na: wzór, przykład; postawę pełną godności; powagę, znaczenie, czy wpływ. Odnosi się kategorii: woli, uchwały oraz polecenia *senatus auctoritas*⁹.

Według Stanisława Skorupki autorytet utożsamia się z pojęciem prestiżu, powagi, wpływu, znaczenia. W centrum tegoż pojęcia znajduje się człowiek bądź instytucja, mająca wpływ, znaczenie, ciesząca się uznawaną powagą. Synonimicznie określana jest zwykle jako arbiter, znawca, wyrocznia, mistrz, alfa i omega¹⁰. Interpretacja terminu *autorytet*, zawarta w *Nowym leksykonie PWN* wskazuje na jego społeczny charakter. Z perspektywy psychologii osobowości – źródłem *autorytetu* mogą być umiejętności, wiedza, cechy osobowe, sposoby działania oraz postępowania, zgodnego z ogólnie przyjętymi wartościami¹¹.

Ta dziedzina wiedzy określa również zakres oddziaływania społecznego jednostki jako autorytetu.

Autorytet jest więc *osobą spełniającą rolę przewodnika, który pomaga innym ludziom w prowadzeniu przez nich poszukiwań własnej drogi*. Autorytety sytuują się w życiu społecznym w kategorii czynników porządkujących, wprowadzających ład. *Człowiek chce i powinien wiedzieć, że istnieją obok niego ludzie, których kompetencje, postawa moralna, doświadczenie życiowe lub sprawowana przez nich funkcja pomaga mu w rozwiązywaniu rozmaitych problemów, uniknięcia zagrożeń, czy wyjaśnianiu dlań niepojętych zjawisk*¹⁰.

Kontekst pedagogiczno – psychologiczny w definicji *autorytetu* jest niezwykle wyraźny u Henryka Rowida, dla którego *autorytet* jest pewną swoistą właściwością, tkwiącą instrumentalnie w osobie, względnie w instytucji, dzięki której to właściwości podporządkowują się jej inne osoby, instytucje i grupy społeczne, w sposób mniej lub bardziej dobrowolny¹¹.

Psychologia wychowawcza sytuuje *autorytet* na płaszczyźnie interakcji – jedno – lub dwustronnej między osobami, grupami albo między osobą a grupą, w przebiegu której jedna ze stron nabywa tendencję do modelowania swojego sposobu myślenia, ustosunkowania lub zachowania zgodnie ze wzorami myślenia, ustosunkowania, zachowania, reprezentowanymi przez drugą stronę¹².

Literatura pedagogiczna wyszczególnia kilka typów *autorytetu* w odniesieniu do relacji społeczno – wychowawczych, ukierunkowanych na wpływ i oddziaływanie. *Autorytet wyzwający* ma wpływ inspirujący i konstruktywny. *Autorytet ujarzmiający* wyrasta z wygórowanych ambicji i potrzeby władzy, które nie zawsze tożsame są z zasługami, czy zaletami osobowościowymi. *Autorytet wewnętrzny* przypisuje się danym jednostkom, z uwagi na ich charakter, wyznawane i reprezentowane wartości. O *autorytecie zewnętrznym* mówi się w sytuacji wywierania presji, celem podporządkowania innych. Autorytet zewnętrzny tożsamy jest z *autorytetem instytucjonalnym, urzędowym, czy formalnym*.

W kontekście wspomnianych powyżej rozgraniczeń istotą *autorytetu nauczyciela* jest *funkcja*, jaką nauczyciel pełni w społeczeństwie, *wzór osobisty*, jaki prezentuje w relacjach zawodowych oraz *zasób wiedzy*, jaki ma do przekazania *wraz z umiejętnościami*. M. Weber wysuwa tezę, że autorytet nauczyciela skupia w sobie

⁸ J. Nawrot, Głupio mi, synku. Notatki przy telewizorze, w. No coś Ty Tata..., S. 226 – 230.

Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1978, 1.1, S. 102.

⁹ Nowy leksykon PWN, Warszawa 1998, S. 103.

¹⁰ R. Stach, Autorytet i przywództwo, w. Encyklopedia psychologii, red. W. Szewczuk, Warszawa 1998, S. 27 – 30.

¹¹ H. Rowid, Podstawy i zasady wychowania, Warszawa 1957, S. 257.

¹² M. Zebrowska, B. Łuczyńska, Problem autorytetu rodziców w świetle badań nad nieletnimi z zakładów wychowawczych i poprawczych, w. “Psychologia wychowawcza” 4/1969.

*autorytet charyzmatyczny, racjonalny i instytucjonalny*¹³.

Autorytet charyzmatyczny wyznaczają cechy osobowościowe jednostki. Definiując autorytet charyzmatyczny w duchu pedagogiki personalistycznej wskazuje się na pochodną jednostkowych cech osobowościowych. W tym kontekście o autorytecie decyduje *zespół wielu i różnorodnych właściwości nauczyciela, dzięki którym uczeń bez wyraźnych nakazów i bez strachu przed karą chętnie ulega wychowawczemu wpływowi nauczyciela*¹⁴.

Autorytet racjonalny eksponuje dążenie jednostki do wzrostu i ekspansji. Powyższy kierunek działań nie pozostaje w konflikcie z jednostką oraz jej rzeczywistymi celami.

Autorytet instytucjonalny wyraża relację opartą na zasadzie tzw. przymusu społecznego pomiędzy osobą nauczającą, a uczącą się. Mamy tu do czynienia z autorytetem funkcji – nie zawsze tożsamym z autorytetem osoby. Ten typ autorytetu ściśle odnosi się do władzy nauczyciela, nadrzędności jego stanowiska oraz tych jego właściwości formalnych, które nie zostały zdobyte na bazie osobistych predyspozycji i relacji z uczniem, ale które przypisane są do funkcji nauczycielskiej.¹⁵

Współczesna rzeczywistość naukowa – dydaktyczna, wyraziście odzwierciedlająca proces relatywizacji ideałów i wartości tworzy nowe warunki oddziaływania. Jednakże niezależnie od nurtu przemian niezmiennie pozostają wyznaczniki autorytetu nauczyciela – pedagoga jako wzorca osobowościowego w oddziaływaniu wychowawczym. Zdaniem Śnieżyńskiego jest to niezmiennie: gruntowna wiedza merytoryczna, umiejętności metodyczne oraz właściwości osobowościowe¹⁶.

Nauczyciel w akcie przekazywania wiedzy nie może “mieć ograniczeń”, “stawiać granic”, nie może zamykać procesu dydaktycznego w ścisłych ramach

tematyczno – problemowych. Istotą autorytetu merytorycznego jest “wykraczanie poza”, jest wielopłaszczyznowość wiedzy, usytuowanej w różnorodnych kontekstach. Istotą autorytetu jest także autentyczność i wierność źródłom, naukowa precyzja uwrażliwiona na wielorakie aspekty, otwarta na różnice, które ubogacają i zmiany, które muszą być dostrzeżone.

Umiejętność przekazywania wiedzy, pasja i kompetencja – to swoista kwintesencja oceny nauczyciela – pedagoga. Nie sposób pominąć równorzędnie wydzielanych kompetencji, takich jak: zaangażowanie twórcze, cierpliwość w tłumaczeniu trudnych zagadnień, interesujący i łatwy w odbiorze przekaz wiadomości, wysoki stopień komunikacji i profesjonalizm interpersonalny.

W zawodzie nauczyciela – pedagoga, w jego społecznym posłannictwie obok wiedzy merytorycznej sytuuje się całokształt osobowościowych cech i wyznawanych wartości. Atrybuty psychiczne – emocjonalne nauczyciela, jego postawa zakorzeniona w humanistycznym światopoglądzie decyduje o wpływie na “powierzonych dydaktycznej i wychowawczej pieczy”¹⁷. Istotą autorytetu, zobrazowanego w dziele wychowawczym jest zawsze autentyzm, zaufanie oraz przyjaźń – *przyjaźń z rodzaju tych, jakie zdarzają się czasem między dzieckiem a dorosłym, przyjaźń dwu równych sobie osób, całkowicie wobec siebie szczerych i mających takie samo prawo mówienia tego, co myślą*¹⁸.

Nauczyciel – pedagog pragnący być autorytetem ma również obowiązki przyznania się do ewentualnych błędów i potknięć, głosząc w ten sposób postawą zwycięstwo prawdy, bez względu na konsekwencje¹⁹.

Nie może on narzucać innym swego światopoglądu. Jednakże w reprezentowaniu własnych przekonań odznaczać się winien trwałością i konsekwencją, “musi przejawiać odpowiedzialność za to, co robi”, “nie może być człowiekiem chwiejnym”²⁰.

¹³ M. Weber, Szkice z socjologii religii, Warszawa 1984, S. 192.

¹⁴ Por. P. Fijewski, Jak rozwinąć skrzydła, Warszawa 1993, S. 122; Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, Warszawa 2000, S. 255.

¹⁵ Por. P. Krzyżanowski, Wpływ aktywnych metod nauczania na kształtowanie się autorytetu nauczyciela, w: P. Waśko, M. Wrońska, A. Zduniak, Polski system edukacji po reformie 1999 roku – stan, perspektywy, zagrożenia, Warszawa 2005, S. 365.

¹⁶ M. Śnieżyński, O autorytecie nauczyciela akademickiego ..., <http://www.wsp.krakow.pl/konspekt/konspekt3/sniezynski/15.11.2009>. Por. także: M. J. Żmichrowska, Przygotowanie zawodowe nauczycieli szkół specjalnych w ujęciu Marii Grzegorzewskiej, http://profjolantazmichrowska.pl/artikul_grzegorzewska.html 28.02.2012.

¹⁷ Wskazanie na nauczyciela-pedagoga jako promotora zmian prezentuje A. Kryński, por. A. Kryński, Pedagogika grupy – poszukiwanie nowych metod w procesie kształcenia nauczycieli, Częstochowa 2000, S. 14 – 19.

¹⁸ J. Nawrot, Ach, ten autorytet, w: No coś Ty Tata ..., S. 158 – 162.

¹⁹ S. Korzonek, Rola nauczyciela jako wzorca osobowościowego w oddziaływaniu wychowawczym, “Oświata i wychowanie” 39/1989, S. 8 – 9.

²⁰ Por. A. Rynio, Autorytet osób znaczących w kształtowaniu osobowości dojrzałej, “Ethos” 1/1997, S. 121 – 129.